

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

ПРОГРАМА

**вибіркової навчальної дисципліни
підготовки студентів освітнього ступеня бакалавр
Спеціальність 081 Право**

Навчально-науковий юридичний інститут

Івано-Франківськ,

2017 рік

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни "Місцеве самоврядування в Україні" складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму підготовки спеціальності "081 право".

Предметом вивчення навчальної дисципліни є *суспільні відносини, що складаються у зв'язку:*

- з організацією та функціонуванням системи місцевого самоврядування;
- з визначенням основ місцевого самоврядування;
- із гарантуванням місцевого самоврядування;
- з відповідальністю органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Загальна характеристика та поняття місцевого самоврядування в Україні. Історико - теоретичні засади місцевого самоврядування. Система місцевого самоврядування.
2. Компетенція місцевого самоврядування. Бюджетно-фінансові повноваження органів місцевого самоврядування. Гарантія та захист прав місцевого самоврядування. Відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни "Місцеве самоврядування в Україні" є зумовлена необхідність вивчення кола особливих правових відносин, що мають свій предмет і метод. До предмету муніципального права належать відносини, що виникають у процесі організації та здійснення місцевого самоврядування.

Метою викладання дисципліни є також потреба дослідження місцевого самоврядування як організації публічної влади та її взаємовідносин з людиною в аспекті забезпечення прав, свобод, потреб людини і громадянина.

Курс "Місцеве самоврядування в Україні" спрямований на формування у студентів муніципально-правового світогляду, муніципально-правового мислення, закріплення необхідних юридичних знань з метою вирішення конкретних питань практичної діяльності щодо забезпечення та захисту прав і свобод людини в системі місцевого самоврядування.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни "Місцеве самоврядування в Україні" є

- надання допомоги майбутнім юристам у розумінні місцевого самоврядування як природного права місцевих жителів на самостійне вирішення питань локального значення, особливого виду публічної влади та специфічного інституту конституційного ладу України, у сприянні вихованню поваги до найважливіших муніципально-правових інститутів, зокрема територіальних громад як первинних суб'єктів місцевого самоврядування, місцевих виборів, службу в органах місцевого самоврядування, а також створення передумов для формування муніципальної культури майбутніх фахівців – правників;

- вивчення умов та засобів, які забезпечують самостійність територіальних громад, їх органів та посадових осіб у вирішенні питань місцевого значення, а також відповідальності в системі місцевого самоврядування.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

- систему муніципального права як галузі права та структуру предмету її регулювання;
- загальні засади муніципально-правового регулювання суспільних відносин;
- сферу регулювання кодексів та законів в системі місцевого самоврядування;
- правовий режим діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування;
- підстави набуття і припинення муніципально-правових відносин.

уміти :

- аналізувати муніципально-правові норми;
- визначати галузеву приналежність правових норм та відносин, що виникають в процесі набуття, припинення, захисту муніципальних відносин;
- здійснювати тлумачення базових муніципально-правових норм, виявляти системні зв'язки між ними

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 54 години 1,5 кредитів ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

ТЕМА 1. Муніципальне право — комплексна галузь права

Поняття і предмет муніципального права як комплексної галузі права. Методи правового регулювання муніципальних відносин. Муніципально-правові норми та інститути. Особливості норм муніципального права. Класифікація норм муніципального права. Муніципально-правові інститути. Джерела муніципального права як комплексної галузі права. Муніципально-правові відносини. Система муніципального права як комплексної галузі права. Місце муніципального права в правовій системі України.

ТЕМА 2. Історико - теоретичні засади місцевого самоврядування.

Становлення та розвиток концепцій місцевого самоврядування в політико — правових науках США і Західної Європи. Загальні поняття та сутність місцевого самоврядування Доктрини місцевого самоврядування. Муніципальні системи зарубіжних країн. Англосаксонська модель місцевого самоврядування. Французька модель місцевого самоврядування Місцеве (комунальне) самоврядування Німеччини. Основні форми організації місцевого управління в США. Радянська модель. Загальні поняття та сутність місцевого самоврядування в Україні. Сучасні концепції місцевого самоврядування Принципи місцевого самоврядування. Система місцевого самоврядування.

ТЕМА 3. Основні форми участі населення в здійсненні місцевого самоврядування в Україні.

Загальна характеристика форм прямого волевиявлення громадян та інших форм участі населення в здійсненні місцевого самоврядування.

Місцевий референдум в Україні. Правове регулювання організації і проведення місцевого референдуму в Україні. Закон України від 3 липня 1991 р. "Про всеукраїнський та місцевий референдуми". Предмет місцевого референдуму. Питання, що виносяться на місцевий референдум. Принципи і стадії проведення місцевого референдуму. Суб'єкти ініціювання та призначення місцевого референдуму. Підготовка проведення місцевого референдуму. Комісії з місцевого референдуму. Забезпечення права громадян на участь у місцевому референдумі. Порядок голосування і визначення підсумків місцевого референдуму. Опублікування, введення у дію, зміна або скасування рішень, прийнятих місцевим референдумом. Дорадче опитування громадян України (консультативний референдум).

Основні засади місцевих виборів в Україні. Особливості виборів депутатів сільської, селищної, міської, районної у місті ради. Особливості виборів

депутатів районної, обласної ради. Визначення загального складу місцевих рад. Право громадян України брати участь у місцевих виборах. Право висування кандидатів на місцевих виборах. Виборчі комісії. Виборчі округи. Виборчі дільниці. Види місцевих виборів і порядок їх призначення. Строки призначення місцевих виборів. Законодавство про місцеві вибори. Закон України від 06 квітня 2004 року "Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад, сільських, селищних, міських голів".

Загальні збори громадян за місцем проживання. Положення про загальні збори громадян за місцем проживання в Україні (1993).

Місцеві ініціативи та інші безпосередньої участі жителів у здійсненні місцевого самоврядування.

ТЕМА 4. Організаційно – правова самостійність органів місцевого самоврядування в Україні.

Порядок формування рад на місцевому рівні. Форми діяльності рад. Постійні та тимчасові контрольні комісії ради – як органи її діяльності. Виконавчий комітет сільської, селищної та міської районної у місті ради – як самостійний орган місцевого самоврядування та порядок його формування. Особливості структури районних та обласних і районних у містах рад. Правові акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Змістовий модуль 2.

ТЕМА 5. Правовий статус і організація роботи депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим та місцевих рад.

Законодавство про статус депутатів місцевих рад. Закон України від 11 липня 2002 р. "Про статус депутатів місцевих рад". Закон України „ Про статус депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим” від 22 грудня 2006 року, Закон України „ Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим” від 10 лютого 1998 року

Депутат Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевої ради — представник інтересів Автономної Республіки Крим, територіальної громади, виборців свого виборчого округу. Депутат Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевої ради — повноважний і рівноправний член відповідної ради. Виникнення і строк повноважень депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевої ради. Дострокове припинення повноважень депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевої ради. Поєднання депутатської діяльності з виконанням виробничих або службових обов'язків. Несумісність статусу депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевої ради з деякими посадами та видами діяльності. Депутатська етика. Депутатське посвідчення та нагрудний знак депутата місцевої ради.

Діяльність депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевої ради у виборчому окрузі. Обов'язки депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевої ради у виборчому окрузі. Права депутата місцевої ради у виборчому окрузі.

Індивідуальні та колективні форми реалізації депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевої ради своїх повноважень у виборчому окрузі. Розгляд депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевої ради пропозицій, заяв і скарг громадян. Депутатське звернення. Право депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевої ради на невідкладний прийом та на одержання необхідної інформації. Право депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевої ради вимагати усунення порушення законності. Звіти депутата місцевої ради перед виборцями та зустрічі з ними. Доручення виборців.

Повноваження депутата місцевої ради у раді та її органах. Право депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевої ради у раді та її органах.

Сесійні та позасесійні форми роботи депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевої ради у раді та її органах. Участь депутата в сесіях місцевої ради та засіданнях її органів. Депутатський запит і депутатське запитання. Порядок розгляду депутатського запиту. Пропозиції і зауваження, висловлені депутатами місцевої ради на сесіях ради. Право депутата місцевої ради порушувати питання про перевірку діяльності виконавчих органів ради, місцевих державних адміністрацій, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності брати участь у здійсненні контролю за виконанням рішень ради. Депутатські групи. Порядок утворення депутатських груп. Депутатські фракції. Права депутатських груп, фракцій. Участь депутата місцевої ради в роботі інших органів місцевого самоврядування.

Основні гарантії депутатської діяльності. Відкликання депутата місцевої ради.

ТЕМА 6. Правовий статус і організація роботи сільських, селищних, міських голів та голів районної, обласної, районної в місті ради.

Сільський, селищний, міський голова — головна посадова особа територіальної громади села, селища, міста.

Порядок виборів сільського, селищного, міського голови.

Повноваження голови по організації роботи сільської, селищної, міської ради та органів, які вони утворюють. Повноваження, пов'язані з реалізацією територіальною громадою форм волевиявлення населення сіл, селищ та міст. Повноваження голови ради в галузі програмування розвитку територій місцевого самоврядування базового рівня, бюджету та фінансування. Розпорядчі та представницькі повноваження голів рад базового рівня. Повноваження в галузі забезпечення законності, охорони прав і свобод людини і громадянина на території відповідної ради. Повноваження щодо здійснення контролю з боку відповідних рад за діяльністю голів.

Повноваження сільського, селищного, міського голови.
Підзвітність, підконтрольність і відповідальність сільських, селищних, міських голів.

Статус голів районної, обласної, районної в місті ради.

Статус голів міст Києва і Севастополя.

Порядок обрання голови районної, обласної, районної в місті ради.
Повноваження голів, районної, обласної, районної в місті ради по організації роботи районної, обласної, районної в місті ради та органів, які нею створюються. Повноваження, які випливають із зв'язків голів відповідних рад з населенням та пов'язані з реалізацією волевиявлення громадян. Розпорядчі та представницькі повноваження голів районних, обласних, районних в місті рад. Повноваження голів рад у сфері законності і здійснення контрольної функції щодо діяльності голів районними, обласними, районними в місті радами.

ТЕМА 7. Бюджетно-фінансові повноваження органів місцевого самоврядування в Україні.

Правова основа бюджетних повноважень органів місцевого самоврядування. Місцеві бюджети в бюджетній системі України. Основні положення процесу формування місцевих бюджетів. Принципи бюджетної системи України. Складові частини місцевого бюджету. Правові засади формування, затвердження, виконання та звітності місцевих бюджетів. Місцеві податки і збори. Особливості складання і виконання районних і обласних бюджетів.

ТЕМА 8. Участь держави у формуванні доходів місцевого самоврядування. Міжбюджетні трансферти до місцевих бюджетів.

Поняття та мета регулювання міжбюджетних відносин. Фінансові нормативи бюджетної забезпеченості. Міжбюджетні трансферти та їх види. Дотації та субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам. Порядок надання міжбюджетних трансфертів. Відповідальність органів місцевого самоврядування за порушення бюджетного законодавства.

3. Рекомендована література

Базова

1. М.О. Баймуратов Муніципальне право України // Підручник Київ: Правова Єдність 2009
2. О.В.Батанов. Муніципальне право України//Підручник Харків.:Одіссей 2008
3. В.Ф. Погорілко О.Ф. Фрицький Муніципальне право України// Підручник Київ:Юрінком 2006 рік .
4. Ю. Панейко. Теоретичні основи самоврядування. Мюнхен. 1963 рік.
5. В.М. Кампо. Місцеве самоврядування в Україні. Київ 1997 р.
6. В. Пархоменко. Проблеми місцевого самоврядування в Україні 1990-х років, Київ, 1999рК.: Центр навчальної літератури, 2006.
7. В.В.Кравченко, М.В.Пітцик. Муніципальне право України// Навчальний посібник,Київ, Атіка, 2003 рік.

Основні нормативно-правові акти подані до кожної теми в посібнику для підготовки до семінарських занять та самостійної роботи.

Допоміжна

1. За загальною редакцією А.П.Зайця . Територіальна організація влади в Україні (статус і повноваження місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування)//Довідник , Київ, Видавничий Дім "Ін Юре", 2002рК.
2. В. А. Ясюнас. Основи місцевого самоврядування. Учбовий посібник. Москва, 1998 року.
3. В.В.Таболин. Право муніципального управління. Москва, 1997 рік.
4. Є.А.Алісов, Л.К.Воронова,С.Т.Кадькаленко та ін. Фінансове право // Підручник за загальною редакцією проф. Л.К.Воронової, рік. Харків: "Консум",1998.
5. О.П. Орлюк. Фінансове право: Навчальний посібник. К,: Юрінком Інтер, 2003р.

Додаткова монографічна література та наукові статі подані в посібнику для підготовки до семінарських занять та самостійної роботи.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік

5. Засоби діагностики успішності навчання: тестові опитування, контрольні роботи, експрес - опитування, колоквиуми.